

Historická východiska sociální politiky

- Imperativ péče o znevýhodněné skupiny
  - Dar, almužna
  - Zdroje se musí setkat s náklady

X

- Samaritánovo dilema
  - Pracovní domy, veřejně prospěšné práce
  - „Kdo nechce pracovat, ať nejl.“

Sociální ekonomika

Podzim 2010

František Svoboda

Sociální ekonomika

- Soubor praktických činností, které na určitém stupni vývoje společnosti řeší konkrétní sociálně-ekonomické problémy
- Zkoumá chování sociálních subjektů, předvídá sociálně-ekonomické podmínky alternativní realizace veřejného zájmu s cílem začleňovat znevýhodněné skupiny

Struktura přednášky

- Vývoj modelů sociálního charakteru státu
- Sociální plánování, sociální sféra, sociální spravedlnost, principy sociální ekonomiky
- Ekonomická a sociální funkce státu - typologie

Sociální spravedlnost

- Spravedlnost obecného dobra
  - „Společné dobro se uskutečňuje do té míry, v níž mají všichni členové společnosti reálnou šanci svobodně uskutečnit rozumný životní plán.“
- Rawlsova teorie sociální spravedlnosti
  - Stanovení zásad spravedlnosti budoucího společenství za předpokladu „závoje nevědění“

Realizace sociální spravedlnosti

- Zajištění sociálně kulturního minima
- Zajištění spravedlivé rovnosti šancí
- Zajištění spravedlnosti výkonu
- Zajištění legitimacy sociální a ekonomické nerovnosti

Vývoj modelů sociálního charakteru státu – I. část

Merkantilismus (15.-16. století)

1. **WELFARE STATE** – Stát veřejných sociálních služeb (16. století) – vláda je schopna organizovat lidské potřeby

Klasická ekonomie (18. století)

2. **SOCIAL STATE** – konec 19. století

Intervencionistická ekonomie – hospodářská a sociální politika (1. polovina 20. století)

Vývoj modelů sociálního charakteru státu – II. část

---

3. **PROSPERITY STATE** – stát blahobytu
(2. pol. 20. století)

Neoliberální ekonomie (70.léta 20. století)

4. **MODERN SOCIAL STATE** – moderní sociální
stát EU
(začátek 21. století)

J.M.Keynes

- Podle některých autorů formuloval ekonomické základy sociálního státu
- Přistupuje ke zkoumání trhu z makroekonomické perspektivy:

„Všeobecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“ (1936)

Závěry:

- Příčinou nezaměstnanosti (U) nejsou strnulé mzdy, ale nedostatečná agregátní poptávka
- Snížení mezd není prostředkem proti U
- Stát má zajistit dostatečnou poptávku a tím i plnou nezaměstnanost

Příčina velké U: chybná fiskální a monetární politika státu spojená s restrikcí veřejných výdajů v období hospodářské krize

Státní intervence není negativní, ale pozitivní faktor ve vztahu k U – sociální dávky zvyšují konkurenceschopnou poptávku a tvorbu nových pracovních míst

Rozvoj sociálního státu – období sociální přestavby – růst veřejného sektoru:

Příčiny rychlého růstu veřejného sektoru ve 2. pol. 20. stol.:

- Nahrazovací hypotéza
- Baumolův zákon
- Fiskální iluze
- Demonstrační efekt
- Teorie státu blahobytu

Sociální plánování

- **System prognózování sociálních determinantů objektivní reality v soustavě komplexního řízení sociálního a ekonomického rozvoje společnosti**

Cíl: řízení vývoje společnosti

Předmět: sociální stratifikace sociálních skupin společnosti

Objekt: sociální procesy

Subjekt: jednotlivec a sociální skupiny společnosti

Problémy sociálního plánování (Charles Murray)

- Zákon nedokonalé selekce
  - Každé všeobecné pravidlo iracionálně vylučuje některé osoby
- Zákon nezamýšlených odměn
  - Každý transfer zvyšuje čistou hodnotu toho, že se člověk nachází ve stavu, který je důvodem toho transferu
- Zákon čisté škody
  - Čím menší je pravděpodobnost, že se nežádoucí chování změní dobrovolně, tím větší je pravděpodobnost, že nápravný program způsobí čistou škodu

Zásady sociálního plánování (Charles Murray)

- Lidé reagují na pobídku a odstrašení
- Lidé nejsou ve své podstatě pracovití a mravní. Při absenci vyvažujících tlaků se začnou vyhýbat práci a budou nemorální
- Lidé musí nést odpovědnost za své činy, má-li společnost fungovat

Sociální sféra

- Systém propojení teoretických, metodologických a ekonomických vztahů, aktivit jednotlivců a sociálních subjektů na trhu (soukromý a politický trh) a jejich postavení v systému hospodářské a sociální politiky

Sociální ekonomika

- **Prostřednictvím sociálních subjektů (stát, municipality, sociální podniky) reaguje na nerovnosti a negativní externality**
- **Tvoří ji sociální podniky a organizace nezávislé na veřejné správě (prosazují cíle veřejného zájmu, práci před kapitálem, sociální zisk před soukromým profitem)**

Principy sociální ekonomiky

- **Priorita práce nad kapitálem**
- **Demokratické rozhodování**
- **Společenská podpora**
- **Přiměřená finanční participace veřejných zdrojů**
- **Transparentnost**
- **Veřejná kontrola**
- **Kvalita a udržitelnost zaměstnání**
- **Kvalita vnějších a vnitřních vztahů**
- **Pracovní ochrana**

Synonyma sociální ekonomiky

- Participační ekonomika
- Solidární ekonomika
- Ekonomika sociální přidané hodnoty

Ekonomická a sociální funkce státu

- Typologie dle následujících znaků
  - vztah k diferenciaci příjmových skupin obyvatelstva ve společnosti
  - pojetí úlohy veřejné správy v sociálněekonomickém pohybu společnosti
  - s tím související vztah k veřejném sektoru a jeho jednotlivým blokům
  - shrnující charakteristika a země, které v současnosti reprezentují příslušný typ

Liberální typ

- Diferenciace společnosti podle výše příjmu
- Zásahy státu do fungování trhu jsou nežádoucí
- Minimalizace přerozdělovacích procesů
- Léčení následků chudoby (o občana se má postarat rodina, v krajním případě stát)
- Minimalizuje ekonomickou a sociální funkci státu
- USA, Austrálie

Korporativistický typ

- Diferenciace společnosti podle výši příjmu
- Povinnost člověka pomoci druhým, a to formou od člověka k člověku (ne cestou státu- stát vytváří pouze ekonomické podmínky pro tuto činnost)
- Významná úloha přiznána rodině
- Léčí následky chudoby, ale chudobě nepředchází
- Není nakloněno ekonomické a sociální funkci státu
- Evropské katolické země- SRN, Itálie, Francie

Sociálně demokratický typ

- Stojí na principech tzv.státu blahobytu
- Přiznává státu významnou ekonomickou a sociální funkci
- Považuje hlubokou sociální diferenciaci za nežádoucí
- Švédsko, Norsko, Finsko

Typ reálného socialismu (marxistické pojetí)

- Absolutizace ekonomické a sociální funkce státu
- Přerozdělovací procesy dosahují maximální úrovně
- Popírá funkci trhu a absolutizuje veřejný statek

Typ rovnosti šancí (prof. Strecková)

- Hledá optimální vztah mezi tržním sektorem a veřejným sektorem a optimální míru přerozdělovacích procesů- ekonomická i sociální funkce státu spočívá v hledání tohoto optima
- předpoklad: narůstající význam člověka jako zdroje ekonomického rozvoje a cíle sociálního rozvoje (lidé se rodí geneticky- sociálně nerovně)
- Orientace dvěma směry- zdrojovým způsobem:
  - aby byla práce
  - aby každý člověk měl rovnost šancí se na tuto práci připravit cestou uchování a kultivace všech složek lidského potenciálu
- Přerozdělování ve prospěch kultivace LP nabývá vyšší míry efektivnosti